

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ
Β. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 19ο ΑΙΩΝΑ

3. Η διανομή των εθνικών κτημάτων

ο ρ ι σ μ ό ς

Εθνικές γαίες:

ακίνητες, κτηματικές ιδιοκτησίες των **Οθωμανών** που περιήλθαν στο ελληνικό κράτος «επαναστατικό δικαίω».

Ανήκαν:

α. στο οθωμανικό **δημόσιο**

β. σε μουσουλμανικά **ιδρύματα**

γ. σε **ιδιώτες**

ως **ιδιοκτησία**

ως δικαίωμα **νομής**
(εκμετάλλευσης)

δυνατότητες αξιοποίησης

το πρώτο και ουσιαστικά το μόνο **κεφάλαιο** για τις ελληνικές επαναστατικές κυβερνήσεις

υποθήκη για σύναψη **δανείων**

μέσο εξασφάλισης **εσόδων** (βλ. εκποίηση)

έκταση

κατά προσέγγιση:

α. περίπλοκο οθωμανικό καθεστώς έγγειας ιδιοκτησίας

β. περίπλοκοι μηχανισμοί απογραφής περιουσιακών στοιχείων

περίπου 4.000.000 – 5.000.000 στρέμματα

προβλήματα διανομής:

α. κάποιoi είχαν **δικαιώματα εκμετάλλευσης** της γης από τα προεπαναστατικά χρόνια, καλλιεργούσαν για γενιές τα χωράφια και πλήρωναν τους **φόρους**

15% στον κατ' όνομα ιδιοκτήτη

φόρο παραγωγής (δεκάτη)

β. κάποιoi είχαν **ισχυρά δικαιώματα ιδιοκτησίας** → ήταν δύσκολο το κράτος να ζητήσει την εξαγορά σε υψηλό αντίτιμα

γ. η εξαγορά προϋπέθετε **ξεκάθαρους τίτλους** ιδιοκτησίας < ανύπαρκτοι στο οθωμανικό κράτος, όπου υπήρχαν επάλληλα δικαιώματα επί της γης

δ. Στερεά Ελλάδα: ένα τμήμα πέρασε στα **χέρια ιδιωτών** σε χαμηλή τιμή → το κράτος έχασε την ευκαιρία μεσολάβησης και αποκόμισης εσόδων

ε. καταπατήσεις σε περιόδους ταραχών και κρίσεων → πώς να αποδειχθούν σε εδάφη με αμφισβητούμενα πιστοποιητικά ιδιοκτησίας;

στ. διαφορά οθωμανικού δικαίου με το βυζαντινορωμαϊκό που υιοθετήθηκε από το ελληνικό κράτος

τάση πολυτεμαχισμού :

δημιουργία **μικρών** και **μεσαίων ιδιοκτησιών**

όχι συγκέντρωση μεγάλων κτημάτων σε λίγους κεφαλαιούχους

αίτια :

α. έλλειψη μεγάλων κεφαλαίων

β. τάση απόκτησης ακίνητης περιουσίας στις πόλεις (βλ. Αθήνα)

γ. όχι πρόθεση των πλουσίων για απόκτηση μεγάλης έγγειας ιδιοκτησίας

αποτέλεσμα :

α. άμβλυνση αντιθέσεων

β. όχι ανάπτυξη σημαντικών κοινωνικών εντάσεων

αλλά,

οι μικρές ιδιοκτησίες είναι **ευπρόσβλητες** στις κρίσεις, **έκθετες** στις διαθέσεις της αγοράς και στις φορολογικές πιέσεις

ανάπτυξη συστήματος πολιτικής προστασίας :
οι **τοπικοί πολιτευτές** αναλαμβάνουν να περιορίσουν τις ασκούμενες πιέσεις,
παρεμβαίνοντας στους **κυβερνητικούς μηχανισμούς**

οριστική αντιμετώπιση προβλήματος:

Νομοθετικές ρυθμίσεις 1870-1871

διπλός στόχος:

α. παροχή γης κατά προτεραιότητα σε ακτήμονες χωρικούς για την επιβίωση τους

β. εξασφάλιση των μεγαλύτερων δυνατών εσόδων για το κράτος, μέσω της εκποίησης

ρυθμίσεις:

α. οι δικαιούχοι αγρότες μπορούν να αγοράσουν **όση γη θέλουν**

β. ανώτατο όριο: 80 στρέμματα για **ξηρικά εδάφη**

40 για αρδευόμενα

γ. μικρότερος μέσος όρος έκτασης για φυτείες, ελαιόδεντρα και αμπέλια ≠ για **δημητριακά**

αποτελέσματα:

1870-1911: 2.650.000 στρέμματα με 370.000 παραχωρητήρια

≠ **1833-1870: 600.000** στρέμματα,

αλλά στο κράτος πληρώθηκε μόνο το

50% περίπου του αντιτίμου